

Svendborgs vedvarende energifællesskaber

Senest i 2040 skal Svendborg Kommune være omstillet til 100 procent vedvarende energi. Sådan lyder ambitionen i kommunens klima- og energipolitik for 2020-25. Vigtige brikker i denne omstilling er udbygningen af vedvarende energianlæg som vindmøller og solceller, reduktion i el- og varmeforbrug og en øget elektrificering af varmesektoren.

Svendborg VE
26. januar 2022

Pia Duus Jensen

Med klima og energipolitikken (s.24) vil Svendborg Kommune blandt andet:

- Medvirke til udbygning af vind- og solenergianlæg, hvor det er muligt.
- Facilitere mere lokalt ejerskab af VE-anlæg, hvor muligt.
- Etablere vedvarende energianlæg på kommunale arealer inklusive tagflader via Selskabet Svendborg VE, hvor der åbnes mulighed for, at borgere og virksomheder kan købe andele.
- Formidle muligheder for brug af vedvarende energikilder til borgere og erhvervsliv.

Svendborg Kommune har derfor bedt Svendborg VE:

- Undersøge muligheden for at drifte kommunale varmepumper og bidrage til etablering af mindre solcelleanlæg på kommunalt ejede bygninger.
- Undersøge muligheden for at etablere andelsbaserede solcelleanlæg (markanlæg) med en årlig produktion, der som minimum modsvarer Svendborg Kommune og VA's samlede elforbrug.

Svendborg VE ser, ligesom det er ønsket med klima- og energipolitikken, en oplagt mulighed for, at dette i høj grad kan løses i samarbejde med borgere, der vil styrke grøn omstilling og sammenhængskraft i deres lokalsamfund. Udover klimamæssige fordele vil indsatsen for mere vedvarende energi i Svendborg Kommune således også medføre sociale og økonomiske fordele for lokalsamfundet. Dermed bidrager kommunen til verdensmålene om Bæredygtig Energi, Bæredygtige Byer og Lokalsamfund og Klimaindsats.

Dette overordnede notat beskriver med udgangspunkt i opdraget fra Svendborg Kommune mulighederne for at etablere mere vedvarende energi med en høj grad af borgerinddragelse og lokalt ejerskab. Punkterne 1-4 uddybes i det vedlagte notat *Organisering af Svendborg VE A/S*.

1. Drift af varmepumper: Beskriver mulighederne for at overdrage drift af varmepumper til Svendborg VE for dermed at opnå optimale drift- og afgiftsfordele.
2. Solcelleanlæg – markbaseret: Beskriver mulighederne for at etablere et lokalt ejet, markbaseret solcelleanlæg.
3. Lokale energifællesskaber (VE-fællesskaber): Beskriver mulighederne for at etablere energifællesskaber, hvor kommune, borgere og/eller virksomheder i fællesskab kan etablere vedvarende energi-løsninger, herunder tagbaserede solcelleanlæg på kommunale bygninger.
4. Svendborg VE's fremtidige rolle.
5. Overordnet tidsplan
6. Kommunikation og borgerinddragelse.

1. Drift af varmepumper

I dag ejer Svendborg Kommune cirka 58 individuelle varmepumper (med en kapacitet under 250 kW) og seks blokvarmecentraler (varmepumpeanlæg med en kapacitet på over 250 kW).

Af et notat fra advokatfirmaet *Energi og Miljø* af 6. maj 2020 fremgår det, at man ved at udskille kommunens eksisterende varmepumpeanlæg til selskabsregi vil kunne opnå optimal drift af varmepumperne, foruden en økonomisk fordel, da man ved drift i selskabsregi kan opnå en besparelse på ca. 60 øre/kWh på elafgiften. Det vil medføre en årlig besparelse på omkring 2 millioner kr. for alle varmepumpeanlæg (NB: dette er den samlede besparelse for eksisterende og planlagte varmepumpeanlæg).

Svendborg VE er derfor blevet bedt om at undersøge muligheden for at driften kan overdrages til Svendborg VE.

1.1 Blokvarmecentraler

Svendborg Kommune har seks varmepumpeanlæg med en kapacitet på over 250 kW (blokvarmecentraler). Disse producerer alene varme til Svendborg Kommunes eget varmeforbrug. Blokvarmecentralerne reguleres af varmforsyningsloven og skal derfor organiseres i et separat selskab.

Svendborg VE foreslår, at der oprettes et anpartsselskab, som ejer varmepumperne og varetager planlægning, etablering, finansiering og drift af disse. Det foreslås, at selskabets formål er at investere i og eje varmeproducerende anlæg, hvis primære energikilder betragtes som vedvarende energi og at forsyne kommunale ejendomme med varme fra disse anlæg. Der laves en aftale mellem selskabet og Svendborg VE om varetagelse af opgaverne for selskabet, hvor Svendborg VE honoreres.

1.2 Individuelle varmepumper

Baggrund (behandlet på møde i MNU 7.12.21 og TEU 9.12.21): Ankestyrelsen vurderer, at Svendborg Kommune kan udskille varmepumper med en varmekapacitet på under 250 kW, der leverer varme til kommunens egne bygninger, til Svendborg VE og samtidig bevare rådigheden over selskabet.

Svendborg VE foreslår, at ejerskabet over de individuelle varmepumper fortsat ligger hos Svendborg Kommune, og at der indgås en råderetsaftale mellem Svendborg VE og Svendborg Kommune. Svendborg VE's opgave vil være mod honorar at planlægge, etablere og drifte varmepumperne med henblik på at forsyne kommunale ejendomme.

Ved fortsat at lade ejerskabet ligge hos Svendborg Kommune vil de individuelle varmepumper efterfølgende kunne indgå som kommunens indskud i et lokalt energifællesskab (VE-fællesskab), hvor kommunen sammen med borgere og/eller virksomheder vil kunne etablere tagbaserede solcelleanlæg og eventuelt andre lokale VE-aktiviteter (læs mere om dette i afsnit 3 *Lokale energifællesskaber*).

2. Solcelleanlæg - markbaseret

Ønsket med et markbaseret solcelleanlæg er som minimum at dække det samlede energiforbrug hos Svendborg Kommune som organisation og selskaberne under Vand og Affald, hvilket vil kræve et anlæg på 16 MW, gerne mere. Samtidig er det ønsket, at anlæggene etableres i en borgerinddragende proces og med lokalt ejerskab.

Ejerskabet af disse anlæg kan være fordelt på Svendborg Kommune, selskaber under Vand og Affald og andre interessenter som lokale virksomheder, private borgere og lokalsamfund. Intentionerne hos Svendborg VE er tidligere formuleret således:

- Vi drømmer om en model baseret på fællesskab og lokalt ejerskab.
- Overskuddet ender lokalt hos andelshaverne – ligesom i de gamle andelsforeninger.
- Vi ønsker at inddrage naboer og lokalsamfund.
- Vi drømmer om at skabe øget værdi: Udover grøn el får vi græsningsarealer, biodiversitet, bier, mm.
- Vi får meget mere grøn strøm for pengene, når vi går sammen om store solcelleanlæg.

2.1 Hvorfor fællesskab om produktion af VE

Mange kommuner oplever borgermodstand i forbindelse med etablering af større energianlæg som vindmøller og solceller. Modstanden kan i mange tilfælde skyldes, at borgerne oplever manglende inddragelse, manglende gennemsækelighed i beslutningsprocessen og at fordelingen af byrder og fordele ved projekterne er ulige.

Derfor ønsker vi at involvere lokale borgere, virksomheder m.fl. i en proces, der er gennemsækelig og åben, hvor de både skal kunne involvere sig i processen og blive medejere af anlægget. Det kan være med til at sikre en accept af anlægget, både hos lokalsamfund og andre interessenter, ligesom det kan give sidegevinster i form af ændrede forbrugsmønstre, kapacitetsopbygning og opmuntring til andre klimaprojekter.

På den måde tilbyder vi en mulighed for lokalsamfundet for at gå forrest i den grønne omstilling, generere økonomi til lokalsamfundet og indgå i et energifællesskab, der også kan knytte an til andre lokale fællesskaber. Vi indstiller os samtidig på, at vi ikke har kontrol over alle dele af projektet eller skal detailregulere det, så længe det ligger inden for rammerne af, hvad vi kan samarbejde om. Det betyder også, at der kan ende med at være flere mindre anlæg i stedet for et stort.

2.2 Organisering, formål og Svendborg VE's rolle

Svendborg VE anbefaler, at et solcelleselskab stiftes som et partnerselskab, hvor enhver fysisk eller juridisk person kan indtræde som partner. I notatet *Organisering af Svendborg VE A/S* uddybes fordele og ulemper ved denne selskabskonstruktion, herunder at selskabet er skatteretligt transparent og beskatning sker med udgangspunkt den enkelte partners skatteforhold.

Selskabets formål vil være at *skabe elektricitet ved hjælp af solenergi og sælge den således producerede el til den højest opnåelige pris og at sikre selskabet det bedst mulige økonomiske grundlag indenfor den lovgivning, aftaler eller lignende, der regulerer solcelleanlægs afregning af el- produktion, drift m.v. Derudover har selskabet som formål at give sine ejere og/eller de lokalområder, hvor det opererer, miljømæssige, økonomiske eller sociale fællesskabsfordele.*

Svendborg VE's rolle

- Igangsætter og tovholder for processen omkring etablering af solcelleselskabet og solcelleanlægget.
- Samarbejde med eksterne rådgivere.
- Stille opstartskapital til rådighed gennem tilskud fra Svendborg Kommune.
- Drift og administration af solcelleanlægget efter aftale med solcelleselskabet.
- Administration af den grønne pulje, som er et beløb pr. opstillet MW, som opstillerne pålægges at betale til den kommune, hvor der opstilles VE-anlæg. Midlerne skal fortrinsvist støtte projekter ansøgt af nære naboer til VE-anlægget samt grønne tiltag i kommunen.

2.3. Borgerinddragelse i solcelleselskab

Svendborg VE anbefaler en proces for borgerinddragelse, hvor Svendborg VE på baggrund af en screening af relevante lokalområder etablerer en arbejdsgruppe sammen med lokale ressourcepersoner. Da Svendborg Kommunen ikke har foretaget en planlægning for store vindmøller og solenergianlæg, er der vide rammer for lokaliseringen af et eller flere lokale anlæg. Der skal dog foretages en indledende screening af netkapaciteten i kommunens områder. Desuden vil borgerdialog være et vigtigt element i lokaliseringen af egnede områder.

Arbejdsgruppen for solcelleselskabet kan i samarbejde med Svendborg VE formulere de nærmere rammer for projektet, hvorefter øvrige borgere i lokalområdet kan inddrages via eksempelvis borgermøder. Derefter stiftes selskabet og den videre proces omkring VVM-screening og tilladelser kan igangsættes. Processen må forventes at vare 2-3 år.

3. Lokale energifællesskaber (VE-fællesskaber)

Svendborg Kommune har bedt Svendborg VE undersøge mulighederne for at etablere mindre solcelleanlæg på de kommunale tage. Solceller på kommunale tage kan som udgangspunkt (der er undtagelser i forbindelse med nybyggeri og gennemrenoveringer) etableres via et kommunalt solcelleselskab eller af en tredjepart, såsom en solcellevirksomhed eller et lokalt energifællesskab.

Svendborg VE foreslår, at Svendborg Kommune som udgangspunkt indgår i lokale energifællesskaber (VE-fællesskaber) og lader disse etablere solceller på de kommunale tage, fremfor at etablere solcellerne gennem et kommunalt solcelleselskab. Dette foreslås af følgende grunde:

- Det kommunale solcelleselskab kan alene producere til eget forbrug, hvilket betyder, at institutioner og andre bygninger, der er lukket i ferieperioder, ikke kan transportere overskudselektricitet andre steder hen.
- Et lokalt VE-fællesskab vil derimod kunne transportere overskudsstrømmen til de forbrugssteder, der er omfattet af energifællesskabet, f.eks. plejehjem, private virksomheder, mv. Det gør økonomien i opsætning af solceller på kommunale tage mere bæredygtig.
- Med et VE-fællesskab inddrages lokale borgere og virksomheder i den grønne omstilling.

Det forudsættes, at der udvælges et lokalområde, hvor der er kommunale tage til solceller og Svendborg Kommune er villig til at investere i solceller på disse. Der kan være kommunale bygninger, som ligger i områder, hvor det ikke vil give mening at etablere lokale energifællesskaber. Her kan mulighederne for at etablere solceller gennem et kommunalt solcelleselskab undersøges.

3.1 Hvorfor lokale energifællesskaber / VE-fællesskaber

Med lokale energifællesskaber (VE-fællesskaber) kan forskellige aktører – f.eks. virksomheder, borgere, uddannelsesinstitutioner, boligselskaber og kommunen – samles om aktiviteter, der bidrager til produktion af vedvarende energi.

Kommunen kan sammen med andre i energifællesskabet investere i solcelleanlæg på de kommunale tage, som vil kunne forsyne den kommunale bygning (og andre bygninger i energifællesskabet) med elektricitet. Kommunen kan også indskyde de mindre kommunale varmepumper i energifællesskabet.

Kommunen kommer dermed til at virke som en løftestang for igangsættelsen af energifællesskabet, som derefter vil kunne blive enige om andre VE-aktiviteter, med eller uden kommunens medvirken. Med energifællesskaber kan kommunen altså være med til accelerere den grønne omstilling gennem inddragelse af en række lokale aktører, som investerer i VE-projekter, de selv aktivt er med til at formulere. Med en aktiv deltagelse kommer øget forståelse for behovet for udvikling af lokal VE.

Udover de oplagte klimamæssige fordele ved lokale energifællesskaber bidrager de også til det samlede energisystems effektivitet og bæredygtighed. For eksempel er det en fordel, at de forskellige aktører bruger strøm på forskellige tidspunkter, således at energien i højere grad kan bruges, når den produceres. Dermed udnyttes den vedvarende energi bedre, og behovet for kostbar udbygning af forsyningsnettene mindskes.

I takt med at medlemmerne i energifællesskabet får større indblik i kollektive forsyningsystemer, forventes interessen for intelligent brug af energi og energioptimering også at stige.

Endelig er der de økonomiske fordele ved at deltage i energifællesskaber. Der kan f.eks. ske en reduktion i energiomkostninger gennem:

- Optimering af varmesystemer, el-anvendelse og klimaskærm
- Egenproduktion af vedvarende energi og anvendelsen af denne i f.eks. varmepumper
- Styring af fælles anlæg for at undgå forbrugsspidser
- Effektiv udnyttelse af forsyningsnettenes kapacitet
- Evt. udnyttelse af overskudsvarme/køling fra butikker mv
- El til elbiler
- Mulighed for på sigt at få lavere nettariffer f.eks. grundet større lokal VE-produktion, der kommer elnettet til gode, fordi der dermed ikke skal investeres i netudbygning i det overordnede net.

Sidst men ikke mindst har et energifællesskab mulighed for at allokere et eventuelt overskud til projekter i lokalsamfundet, således at lokalsamfundet styrkes.

3.2 Organisering og formål

Svendborg VE foreslår, at VE-fællesskaber i Svendborg Kommune organiseres som andelsselskaber eller foreninger med begrænset hæftelse ud fra den betragtning, at det er

organisierungsformer, som er velkendte og signalerer at et overskud kommer lokalsamfundet til gavn.

Det foreslås at VE-fællesskaber i Svendborg Kommune stiftes med et formål om at "købe, producere, forbruge, lagre og sælge energi med fokus på brug og udbredelse af vedvarende energi. Selskabet kan ligeledes udøve sit ovenstående formål, direkte eller indirekte, over for og med fysiske eller juridiske personer, der ikke er andelshavere".

Der kan være forskellige måder at indtræde i energifællesskabet på. Som eksempler kan nævnes:

- Fysiske investeringer som f.eks. indskud af eksisterende solcelleanlæg eller varmepumper.
- Deltagere i energifællesskabet kan indskyde kapital til brug for iværksættelse af konkrete aktiviteter, som f.eks. ladestandere, solcelleanlæg og kollektive varmepumper.
- Producenter og/eller aftagere af ydelser fra energifællesskabet kan indgå i fællesskabet.

Energifællesskabet har mulighed for at igangsætte en række lokale aktiviteter, som hver især kan gøre det muligt at indtræde i energifællesskabet på sin egen måde.

3.3 Svendborg VE's rolle i energifællesskaberne

Svendborg VE's rolle svarer stort set til den rolle, der er nævnt under solcelleselskabet. Forskellen er dog, at Svendborg VE under dannelsen og den fortsatte drift af solcelleselskabet har en afgørende rolle, mens det lokale VE-fællesskab hviler mere på lokale kræfters fortsatte engagement i fællesskabet.

- Igangsætte og facilitere opstart af energifællesskab.
- Planlægning, etablering, udbud, drift, vedligehold og renovering i det omfang, energifællesskabet ønsker det
- Det forudsættes at kommunale installationer planlægges, etableres, drives, vedligeholdes og renoveres af Svendborg VE efter aftale herom med energifællesskabet.

Processen for etablering af VE-fællesskaber vil ligne den proces, der er skitseret for et større solcelleanlæg. Dog vil lokale energifællesskaber også kunne opstå på baggrund af initiativer fra borgere og virksomheder, og det vil være et væsentligt parameter, at der er lokale kræfter til at bære initiativet.

Svendborg VE foreslår, at der i første omgang igangsættes et pilotprojekt med etablering af et energifællesskab i ét lokalområde for at indhente erfaringer med potentialer og muligheder i forhold til at udbygge VE med lokalt engagement. På baggrund af pilotprojektet skal det afklares, om der skal ske en yderligere udbygning af energifællesskaber initieret af Svendborg VE, og Svendborg Kommunes og Svendborg VE's roller, samt finansiering af disse.

4. Svendborg VE's formål og opgaver

Svendborg VE foreslår, at Svendborg VE's formål, vision og opgavetyper formuleres ud fra selskabets ændrede aktiviteter, således:

Formål: Svendborg VE skal udbrede kendskab til og iværksætte konkrete VE-aktiviteter i Svendborg Kommune i et samarbejde med kommunen, borgerne, virksomhederne og andre lokale aktører, der ønsker at fremme VE, således at Svendborg Kommunes VE-mål opfyldes og udvikles, og således at de forskellige aktører indtænker VE i enhver relevant sammenhæng.

Vision: Svendborg Kommune er et fyrtårn for udbredelsen af VE, hvor klima- og energiaktiviteter sikrer, at lokalsamfundene er selv bærende og resiliente over for klima- og energirelaterede udfordringer.

Opgavetyper:

- 1) Udvikling og installation af kommunal VE
- 2) Udvikling af og deltagelse i lokale VE-fællesskaber
- 3) Økonomisk og administrativt arbejde
- 4) Teknik/drift,

5. Overordnet tidsplan

Drift af varmepumper: Proces er igangsat.

Solcelleanlæg – markbaseret: Igangsættes efter godkendelse hos økonomiudvalg, forventet ibrugtagning 2025

Energifællesskaber / VE-fællesskaber: Igangsættes efter godkendelse hos økonomiudvalg, forventet oprettelse i 2023.

6. Kommunikation og borgerinddragelse

Hvis vi ønsker at skubbe til grøn omstilling gennem øget borgerinvolvering, er etableringen af et fællesejet solcelleanlæg og lokale VE-fællesskaber vigtige skridt på vejen.

Der er tale om udviklingsprojekter, hvor involveringen af lokale aktører er afgørende for deres gennemførelse. Samtidig giver involveringen mulighed for at accelerere den grønne omstilling lokalt og igangsætte projekter, som de forskellige parter ikke ville kunne gennemføre alene.

Dertil kommer de afledte positive effekter som kapacitetsopbygning, lokale netværk og ændret adfærd i takt med at viden om produktion og forbrug af VE stiger.

Etableringen af lokale samarbejder vil indledningsvist bygge på screeninger af relevante lokalsamfund med henblik på at vurdere potentialerne for et samarbejde. Disse screeninger vil både angå fysiske forhold og lokale, mulige samarbejdspartnere. Vi holder os samtidig åbne over for henvendelser fra andre aktører/lokalsamfund.

Selvom projekterne igangsættes og faciliteres af Svendborg VE, er det ønsket, at de forankres i lokale arbejdsgrupper. Disse arbejdsgrupper vil derfor også være med til at definere de virkemidler og kommunikationskanaler, der er relevante for det pågældende lokalsamfund og projekt. Det kan spænde over borgermøder, ambassadørnetværk, udstillinger og events, klimacertifikater, platforme for deling af produktionstal, mv.

Svendborg VE vil dog stå for generel omtale af aktiviteter, som Svendborg VE deltager i, på VA's hjemmeside, Facebook og i pressen.

Svendborg VE har følgende principper for kommunikation og borgerinddragelse:

- Mest mulig åbenhed og transparens i alle dele af processen.
- Anerkendelse af lokale borgere som "eksperter" på deres lokalområde.

- Projekterne er så vidt muligt borgerdrevne, således at det er borgere (og ikke politikere eller embedsfolk), der træder i forgrunden, omend suppleret af viden og kompetencer fra Svendborg VE m.fl.
- Gennemskuellighed for den enkelte aktør af, hvordan man indgår i projekterne og hvilke muligheder og risici, de indebærer.
- Vi anerkender at der kan opstå kritik af projekterne og at kritik kan bidrage til at forbedre projektet.
- Tæt samarbejde med Svendborg Kommune.
- Eventuel etablering af en følgegruppe for projektet, som består af f.eks. borgere, som ikke er direkte involveret i projekterne, og kan kvalificere arbejdet med borgerinddragelse uden at være aktivt involveret.